

## VOETANGELS EN KLEMMEN

### Over *Cortinarius flexipes* en *C. sertipes*

samenstelling Emma van den Dool

m.m.v. Peter-Jan Keizer, Kruisweg 23, 3513 CS Utrecht

#### Veldkenmerken:

*Cortinarius flexipes*: Hoed tot 35 mm, jong kegelvormig tot halfbolvormig, spoedig uitgespreid, vaak met umbo, hygrofaan, kleur donker roodachtig (grijs)bruin,  $\pm$  kleur van pure chocolade, naar de rand iets lichter, tot 1/3 van de hoed doorschijnend gestreept, drogend bleker, meer grijzig, jong verspreid bedekt met fijne wittige vezelschubjes, welke spoedig verdwijnen en dan hoed min of meer glad, langs de rand vaak met rozegrijsachtige velumrestjes. Lamellen in jonge toestand roze, spoedig bruin met nog roze kleur aan de snede herkenbaar. Steel 20-60 x 2-4 mm, cilindrisch, maar soms aan de basis verbreed, roze-bruin, maar bedekt met een witte tot licht violette dunne zijdeachtig glanzende bedekking ("fibrillum"), waardoor de steel een licht roze aanblik biedt, vaak ook nog een ringvormige velumzone en enkele vlokkige velumresten aanwezig.

Sporen ongeveer 7-9 x 4,5-5,2  $\mu$ m.

Verspreiding in Nederland: niet goed bekend; in elk geval vrij algemeen in laanbermen met Eiken of Beuken op voedselarme zandbodem met een grazige ondergroei, en dan veelal in gezelschap met *Cortinarius erythrinus*, *C. hinnuleus*, *C. striaepilus*, *C. paleaceus*, *Russula cyanoxantha* en *R. odorata*.

*Cortinarius sertipes* lijkt op *C. flexipes*, maar is volgens Moser (1983) groter (hoed tot 50 mm, steel 40-80 x 2-7 mm). De kleur van de steel heeft geen roze maar een (licht-) violette aanblik en is voorzien van meer, duidelijker velumvlokken. Mogelijk verschillen de geuren: iets zoetig (als *Clitocybe diatreta*) bij *C. sertipes* en zwak muf (als *Cortinarius rigidus* ss. Fr.) bij *C. flexipes*, maar dit dient nog nader te worden bestudeerd.

De sporen zouden iets groter zijn (8,5-10 x 5-6  $\mu$ m).

Verspreiding in Nederland: niet goed bekend; niet in het bovenbeschreven laanbermmilieu aangetroffen, maar hier en daar gevonden in "rommelbosjes" met o.a. Populieren, ook in de duinen onder Eiken.

#### Verwarbaar met:

Het ondergeslacht *Telamonia* staat bekend om het grote aantal sterk op elkaar gelijkende soorten dat is beschreven. De taxonomie van *Telamonia* is nog volop in beweging, wat betekent dat namen en soortconcepten nog wel zullen veranderen als gevolg door nader onderzoek door specialisten.

In de determinatiesleutels van Moser (1983) van dit ondergeslacht zijn er twee groepen van soorten (sleutel 3.11.7.6.12 *Pulchelli* en sleutel 3.11.7.6.15) met roze tot violette kleurtjes in de steel, welke beide geprobeerd moeten worden.

Van de soorten met roze of violetachtige steelkleur lijkt *C. casimiri* (= *C. subsertipes*) macroscopisch zeer sterk op *C. flexipes*. Microscopisch is het verschil eenvoudig vast te stellen aan de sporegrootte: ongeveer 10-13 x 6-7  $\mu\text{m}$  bij *C. casimiri* en dus aanzienlijk groter dan bij *Cortinarius flexipes* en *C. sertipes*.

*C. erythrinus* heeft een zeer donker purperbruine hoed, een violethroze steel met gelijk gekleurd vlees en kleine sporen (ongeveer 7,2-8 x 5,2-5,8  $\mu\text{m}$ ) met relatief sterk ontwikkelde ornamentatie.

#### Doorslaggevende kenmerken:

Alle genoemde kenmerken moeten onderzocht worden, liefst aan carpophoren in alle stadia van ontwikkeling.

#### Waar nog meer op te letten:

In de sleutels van Moser (1983) worden nog andere verwante soorten opgevoerd. In het kader van deze serie voert het te ver om die alle te bespreken.

#### Goed afgebeeld en goed beschreven:

##### *Cortinarius flexipes*:

Keizer, P.J. en Arnolds, E., 1993. Taxonomical notes on macrofungi in roadside verges planted with trees in Drente (The Netherlands). In: P.J. Keizer, The ecology of macromycetes in roadside verges planted with trees. Thesis, Wageningen.

Lange, J. 1938. Flora Agaricina Danica. plaat 103D (als *C. decipiens*).

Moëne-Loccoz, P. en Reumaux, P., 1990. Atlas des Cortinaires pars II Annecy-Seynod. P. 29 (als *C. decipiens* (?)).

##### *Cortinarius sertipes*:

Geen afbeeldingen gevonden.

Coolia 37: 115 - 116. 1994.

## BIJZONDERE WAARNEMINGEN EN VONDSTEN

#### Vogelveerzwam op sok en hoef

Na lang vergeefs te hebben gezocht naar *Onygena corvina* A. & S. ex Fr., de Vogelveerzwam, werden we dit voorjaar verrast door twee vondsten.

Eind maart zagen we op een houtstronk in de Bakkeveenster duinen iets grijs liggen, de halfvergane resten van een wollen sok met daarop een tiental vruchtlichamen van de Vogelveerzwam. Wol is voor deze soort geen ongewoon substraat (Breitenbach & Kränzlin, 1981; Keizer, 1989 en 1992; Pilát, 1956).

Twee weken later gingen we op de Duurwouder heide het denbos in om enigszins voor de regen te kunnen schuilen. Toevallig stuitte Ineke op enkele botten. Na enig zoeken ontdekte ze zelfs enkele resten van hoeven, waarschijnlijk van een ree. Op één daarvan stond een drietal vruchtlichamen. Onze eerste indruk was, dat we ook hier te